

Omaishoito sote-uudistuksessa

Yrjö Mattila

Liitto ollut aktiivinen

- Omaishoitajaliitto järjestää omaishoidon maakuntapäiviä eri puolilla Suomea.
- Maakuntapäivillä omaishoitajat, päättäjät ja omaishoidon parissa työskentelevät keskustelevat omaishoidon kehittämisestä ja omaishoitokysymyksistä, jotta omaishoitajien tarpeet tulevat huomioituksi sote- ja maakuntauudistuksessa.
- Maakuntapäivillä jaetaan ideoita ja hyviä toimintamalleja omaishoitoperheiden tukemiseksi.

I & O Kärkihanke

- I&O-kärkihankkeessa (2016–2018) on kehitetty iäkkäiden sekä omais- ja perhehoitajien palveluja pyrkimyksenä nykyistä parempi yhdenvertaisuus ja parempi koordinaatio.
- On pyritty luomaan malleja iäkkäiden alueellisille palvelukokonaisuuksille, jossa sovitetään yhteen kaikki heille suunnatut palvelu
- Loppuseminaareissa vedetään tuloksia yhteen

Etelä-Savossa keskityttiin perhe- ja omaishoitoon

- Etelä-Savon asiakaslähtöinen palveluohjausverkosto ja osaamiskeskus omais- ja perhehoitoon
- Hanke oli jaettu neljään kokonaisuuteen:
- alueellisten toimintamallien kehittäminen ja käyttöönotto omais- ja perhehoitoon
- osaamiskeskus OSSl:n verkostoyhteistyön kehittäminen ja juurruttaminen
- digitaalisten palvelujen kehittämisen strategia ja pilotointi sekä
- *omais- ja perhehoidon koulutus- ja valmennusmallin kehittäminen ja käyttöönotto.*

Omaishoidon juurruttamiskokeilut

- Vammaisen lapsen omaishoidon –malli
- Muistisairaana omaishoito yhteistyönä –malli
- Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien omaishoidon -malli

Yhdenvertaisiin palveluihin

- Hankkeen päätavoitteena on kehittää omais- ja perhehoitajille nykyistä yhdenvertaisemmat, paremmin koordinoitut ja kustannusten kasvua hillitsevät palvelut Etelä-Savon maakunnassa.
- Hankkeessa hyödynnetään jo olemassa olevia omaishoitoperheiden ja perhehoidon hyväksi kehitettyjä hyviä käytäntöjä sekä
- luodaan yhtenäinen ja toimiva verkosto omaishoitajien ja omaishoidettavien sekä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.
- Alueella jo toimivaa sosiaalipalvelujen palveluohjauksen toimintamallia laajennetaan omais- ja perhehoitoon.

Tutkimus- ja kokemustiedon hyödyntäminen

- Hankkeessa hyödynnetään uusinta tutkimus- ja kokemustietoa omais- ja perhehoidon kehittämisessä. Tavoitteena on laatia digitaalisten palveluiden strateginen kehittämissuunnitelma ja pilotoida valitut sovellukset.
- Lisäksi tavoitteena on kehittää omais- ja perhehoitoon valmennus- ja koulutusmalli alueen sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöille, opiskelijoille ja työnantajille sekä omaishoitajille ja kehittää kaikenikäisten hoidettavien ja erityisryhmien omais- ja perhehoidon tukimuotojen kokonaisuutta erityistar

Runsaasti julkaisuja

- Hankkeessa luodut sääntökirjat ja toimintamallit
- I & O Hanke on jo julkaissut ensimmäiset versiot sääntökirjoista ja toimintamalleista sekä muuta hankkeen aikana tuotettua materiaalia.
- **Sääntökirjoissa** kuvataan, miten Etelä-Savo järjestää, tuottaa ja toteuttaa omais- ja perhehoitoa tukevia palveluja. Lisäksi sääntökirjoissa linjataan yhtenäiset periaatteet omaishoidon ja perhehoidon toteuttamiseen
- [Maakunnallinen omaishoidon sääntökirja \(LUONNOS\) \(Essote, Sosteri, Pieksämäki\)](#)
- Omaishoito: toimintamalli, oppaat ja muu materiaali
- [Omaishoidon toimintamalli ja erityiset omaishoitotilanteet \(posteri, Essote\)](#)

Julkaisuja...

- Opas omaishoidosta asiakkaille (Essote)
- Omaishoitotilanne lapsiperheessä - lapsen toimintakyvyn hyvät arviointikäytännöt
- Omaishoitajuuden alkuarviointiprosessissa pilotoidut mittarit sekä graafit mittareista
- Omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittaminen; Omaishoitajille tehdyn kyselyn tuloksia
- “Päätöksenteosta aitoon arjen tukemiseen” - Omaishoidon kehittäminen: Kokemusasiiantuntijoiden osallisuus

Julkaisuja..

- lääkäiden lääkehoidon moniammatillinen arviointi ILMA omais- ja perhehoitoon
- Ohje: Moniammatillinen lääkehoidon arviointi omais- ja perhehoidossa
- Ohje: Moniammatillinen lääkehoidon arviointi omaishoitajalle osana hyvinvointi- ja terveystarkastusta
- SPR: Omaishoitajien ensiapukoulutus tukemassa omaishoitoperheiden terveyttä

Julkaisuja...

- [Ikäihmisten perhehoito Etelä-Savossa - opas asiakkaille \(Essote, Sosteri, Pieksämäki\)](#)
- [Perhehoidon täydennyskoulutus ja verkkokurssi \(Esedu\)](#)
- Digitaaliset ratkaisut
- [Etäomaishoidon asiakasprosessi \(Essote\)](#)
- [SBM-asiakkuussovellus Essotessa](#)
- [OSSI-hankkeen kuvat:](#) Nuoren polku, Lapsensa omaishoitajan roolit, Työntekijän osaamisprofiilit, Kohti yhteistyötä ja Ihannetulevaisuus (STM Aineistopankki).
- Taustaa

Omaishoitoa arvioidaan

- **Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö tiedottavat Omais- ja perhehoitouudistusten vaikutuksia arvioidaan vuonna 2018**
- Tarkoituksena on selvittää, kuinka eri maakunnissa on toimeenpantu omais- ja perhehoitolakeja.
- Lisäksi analysoidaan omaishoidon laajuutta ja kattavuutta ja tehdään selvityksiä omais- ja perhehoidon kehityksestä ja kustannuksista sekä omais- ja perhehoitajien kokemuksista.
- Tavoitteena on ollut parantaa omaishoidon houkuttelevuutta ja tukea omaishoitajien jaksamista.
- Tätä varten kuntien valtionosuuksiin on lisätty omaishoidon tukemiseen 75 miljoonaa euroa vuosittain vuodesta 2016 ja perhehoitoon 20 miljoonaa euroa vuosittain vuodesta 2017 eteenpäin.

Sote ja omaishoito, arviointeja

- Positiivista, että omaishoito on otettu hyvin mukaan SOTE –valmisteluihin
- SOTE:ssa pääosa sosiaaliturvan toteuttamisesta tapahtuu maakuntatasolla
- Tärkeätä, että omaishoitokeskukset perustetaan jokaiseen maakuntaan
- Yhdistysten edunvalvonta keskittyy maakuntiin ja erityisesti omaishoidosta vastaaviin virkamiehiin

Arviointeja...

- Kielteisenä on pidettävä sitä, että maakunnilla säilyy samanlainen vapaus omaishoidon toteuttamisessa kuin nyt on kunnilla
- Vaarana eriarvoisuus eri maakunnissa asuvien omaishoitajien kesken
- Maakunnat saattavat päättää tarkemmista kriteereistä, kuten kunnat nyt
- Yhtenäisiin kriteereihin ja mittareihin koko maassa ei ainakaan alussa vielä pyritä

Rahoitus saattaa tuottaa ongelmia

- Maakuntien rahoitus ”könttäsomma”, maakunnat päättävät rahan jaosta
- Saako omaishoito riittävästi huomiota ja arvostetaanko sitä riittävästi niin että määrärahat riittävät
- Onko pelko siitä, että kun maakunnan rahat ovat vähissä niin säästetään juuri omaishoidosta, koska omaishoito ei subjektiivinen oikeus? (Vrt, ”case Tampere nyt)

Lopputulos positiivinen?

- Omaishoitajien kannalta siirto maakuntiin voi olla parannus kuntakohtaiseen järjestelmään verrattuna
- Edunvalvonta on helpompaa maakuntaan kuin yksittäisiin kuntiin
- Yhdistysten tarve toimia yhdessä maakunnan alueella lisääntyy, ”yhteistyö on voimaa”
- Edunvalvontaa, lobbausta ja äänekkyyttä tarvitaan SOTE:n toteuduttuakin
- Maakuntien päättäjät on saatava vakuuttuneeksi omaishoidon tärkeydestä ja edullisuudesta, koska
- maakunnat päättävät itse, miten ne sosiaali- ja terveyspalvelut järjestävät.

Mahdollisia muutoksia ja uhkia

- Maakuntiin syntyy julkisten palvelujen rinnalle uusia yksityisten ja järjestöjen tuottamia palveluja
- Asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti lisäänevät omaishoitoperheiden valinnanvapautta
- **Mutta:** Siirtyykö myös enemmän vastuuta julkiselta vallalta omaishoitoperheille?
- Paraneeko omaishoitoperheiden oikeusturva?
- Säilyvätkö lähipalvelut omaishoitoperheille?
- Valinnanvapaus haja-asutusalueilla, toteutuuko?

Muutoksia...

- Toistaiseksi omaishoito säilyy määrärahasidonnaisena palveluna
- Maakuntien rahoitus: valtio ja asiakasmaksut
- Maakunnat tulevat määrittämään, kuinka paljon rahaa omaishoitoon budjetoidaan
- Tarkemmat omaishoidon kriteerit jokaisessa 18 maakunnassa
- **Vaara:** Mennäänkö maakunnissa sen kunnan mukaan, jossa kriteerit olleet tiukimmat?
- **Tavoite:** Yhdenmukaiset kriteerit ja mittarit koko maahan, SOTE –uudistuksessa jäätiin puolitiehen

Omaishoidosta hoitomuoto, ei sosiaalipalvelu

- Liitto toimii SOTE aikana aktiivisesti, jotta:
- Omaishoito ei olisi enää sosiaalipalvelu, vaan kotihoidon tapaan hoitomuoto muiden hoitomuotojen rinnalla
- Tällöin omaishoito tulisi vahvemmin osaksi sosiaali- ja terveyspalveluja ja
- sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset tukisivat nykyistä enemmän omaishoitoperhettä ja omaishoitajia
- Omaishoitajien valmennus ja terveystarkastukset toteutettaisiin paremmin hoitomuodossa?

Omaishoitajien asema ja oikeusturva paremmaksi SOTE -aikana

- Irtisanomissuoja. Ei mielivaltaisia sopimuksen päättämisiä ja ehtojen muutoksia maakunnan taholta
- Vain sovittujen sääntöjen puitteissa
- Toimeksiantosopimuksen myötä viimesijaisen vastuun hoidosta tulee kantaa aina maakunta
- Valinnanvapauslainsäädäntö ei saa heikentää henkilökohtaista budjettia eikä omaishoitajan palkkiotasoa
- Omaishoitoa ei saa laskea osaksi henkilökohtaista budjettia

Johtopäätöksiä

- SOTE –uudistus tarjoaa omaishoitajille sekä mahdollisuuksia että uhkia
- Ratkaisevaa liiton ja paikallisyhdistysten aktiivinen vaikuttamistyö maakuntien päättäjiin päin
- Samalla lobbausta lainsäätäjiin, ministeriöön, hallitukseen ja eduskuntaan omaishoitolainsäädännön parantamiseksi
- Seuraavan hallituksen ohjelma tärkeä
- Työn ja omaishoidon yhteys uuteen vaiheeseen? (Laura-Kallioma-Puhan selvitystyö)